

Величко Георгиев, Стайко Трифонов Покръстването на българите мохамедани 1912-1913 /документи/, София, 1995

ДА – Пловдив, ф. 67, оп.2 а. Е. 125 9-14 Оригинал, ръкопис Доклад на йеромонах Павел до митрополит Максим за покръстването на българите мохамедани в Чепинско. *Лъджене, 18 януари, 1913 г.*

“...Има повече от сто семейства цигани, които настоявали да се кръстят. Поръчах свещенику да удовлетвори желанието им, но с това да не бърза, та няколко време мохамеданството в Ракитово да изглежда само като вяра на циганите. Вярвам, че това ще накара останалите непокръстени помаци да побързат да се кръстят...”

ДА-Пловдив, ф.67, оп.2, а.е. 107, л.79-85 Препис До господина председателя на Татарпазраджишкия комитет за подпомагане на новопокръстените християни Поверително

Изложение за покръстването на българо – мохамеданите – “помаци” от чепинските села: Лъджане, Баня, Корово, Ракитово, Дорково, Костадиново и Флорово - Пещерска околия и с. Якорда – Неврокопско – с едно население от 20 000 души.

С. 170 “В село Баня циганите със сълзи на очи ни молеха да бъдат и те покръстени, но ние им отказахме, да не би с това да ороним обаянието на новите християни, като ги подравним с циганите. В Сърбия няма циганин непокръстен, но у нас, това може да се стори по-късно, когато не остане помак непокръстен, дори и в Ловчанско, от дете не се чува, дали нещо и там се предприема”

ЦДА, ф. 791, оп.1 а.е.24, 228-241, Оригинал, машинопис

Протокол № 21 от заседание на Св. синод: разглежда се ходът на покръстването на българите мохамедани, назначаването на свещеници и учители в селища на новопокръстените християни, София, 12 март, 1913 г.

С.191 “Телеграмата на същия вх. №1330 долага, че много помаци и помакини по на 15 – 16 години настоявали да им се разреши брак. Ако се спазват нарежданията на Екзаския Устав , щели да се предизвикат тайни бракове, дори и да отиват при ходжи.....Писмото на Мелнишката Митрополия вх. № 1347 Моли да се изпрати възнаграждение на двама свещеници в Мелник, за покръстените 70 цигански къщи и за отказалите се от Патриаршията”

Фонд 198К, оп.1, а.е. 66, 1925г Относно приемане православната вяра от иконославни в Неврокопска Епархия

Л. 6 До свещеника на с. Падеж, от митрополит Макарий Писмо 49 от 5.01. 1923г.

“В Митрополията ни е постъпило заявление от жител на с. Падеж – Рамзан Мехмедов по народност циганин, по вероизповедание – мохамеданин, с което моли да бъде приет в лоното на православната църква. Предвид на горното възлагаме ви да изпитате най-щателно молителя и ако се убедите в неговата искреност да го подготвите като му предадете най-необходимите истини на християнската вяра, след което да го приемете”

Редът е следният: Молба до Неврокопският митрополит, която се разглежда на Епархийският духовен съвет и писмо до местния свещеник

Ръкопис, копие

Фонд 198К опис 1, а.е.176 приемане православната вяра, започва от 1937г.

- младежи, от Разложко, чиито родители са евангелисти, а те искат държавна работа
- л. 21 От Разложко архиерейско наместничество Писмо 375 от 26 май, 1938 година, Разлог - До Негово Високопреосвещенство св. неврокопския митрополит – от свещеник “Ведно с това писмо, чест ми е да ви изпратя една молба от Салих Ахмедов Амзов от гр. Разлог, циганин мохамеданин, от мохамеданско, ислямско вероизповедание, с което желае да приеме източно православната вяра”

Фонд 61 К, оп.1, а. е. 7, л. 61 Сведение за броя на жителите по околии в Горноджумайска градска община към 31.07. 1943 г.

За циганите се дава справка само за Горна Джумая, но няма за останалите селища от общината.

“ Мъже – 358

жени – 283

домакинства – 119”

Фонд 61 К, оп.1, а. е. 7, л. 34 Сведение за броя на жителите по околии в Горноджумайска област 1944 г.

“ Горноджумайска – 760 мюсюлмани

Неврокопска - 912 мюсюлмани

Петричка - 464 мюсюлмани и 30 християни

Разложка 365 християни

Свети Врачка - 1185 мюсюлмани

Фонд 125К, оп.1, а.е.7 Общинско управление Горна Джумая

Протокол 52, решение 7, л. 89

“Кмета докладва молбата вх. № 5 420 от група цигани, хамали в града, с която се оплакват, че са повикани на работа за отбиване на временната трудова повинност по постройка на железници и пристанища, а да отидат на работа значи да оставят семействата си да гладуват. Молят да им се отпуснат храни от общината или пък да се направят стъпки повикването им да се отложи, докато жените им започнат работа.

Докладвайки тази молба кмета помоли съвета да се занимае с нея и вземе съответно решение, като има предвид, че за уважаването на молбата общината не разполага със средства.

Съветът след изслушване доклада на кмета и станалите по него разисквания:

Реши:

Остава без последствия молба № 5420

.....Кмет

Фонд 125К, оп.1, а.е.7 Общинско управление Горна Джумая

Протокол 73, решение 8, л.207

“Кметът докладва заявлението вх. № 11 376 от група цигани, жители на града с което съобщават, че Пане Костадинов от града иска да се дадат един или два парцела от тяхната циганска махала. Смятат, че махалата им е специално за циганите и не е радно да се дава там парцел и на българите. След време Пане Костадинов ще има деца, ще привлечат и други българи в махалата и после пак ще се каже, че отново циганите трябва да се изселят другаде.

Ако в махалата им има някой свободен парцел, трябва да се даде на нуждаещите се цигани, чиито семейства са се увеличили.

Освен това Пане Костадинов не е желан човек в махалата им, тъй като ги тормози.

Докладвайки това заявление, кмета помоли съветниците.

Реши:

Остава без последици заявлението № 11 376 на група цигани от града.

Избирателен закон, 1931

“Не могат да бъдат избиратели: осъдени, в чужбина, съдържатели на блуднишки домове и **просящите и циганите, които нямат установено местожителство / до 1923 г. е просящите, в това число и циганите нехристияни, както и всички ония цигани, които нямат установено местожителство”/**

Фонд 1316 , оп 1,а. Е 16

Антон Мельов Населението на Пиринския край/1878 – 1944/ Етнодемографско изследване, дисерт. Труд,1983

С. 35 “Към небалгарските етнически групи в Пиринския край през годините на турското иго спадат и циганите. В малък брой те са пръснати нашироко из селищата по поречията на Струма и Места. Малки махали в някои селища образуват по-късно.”

С. 221 “ От анализираниите три етнически групи в този край единствено циганите продължават да нарастват. От 1920 до 1934 година общият прираст при тях възлиза на 1362 ма души, което означава растеж с 61,71%....

С 221 “След войните циганското малцинство на територията на Пиринския край, не само нараства числено, но и навлиза в нови населени места. Преброяването на населението в страната през 1920 година показва, че цигани за пръв път се регистрират в 12 селища от този край. Сред тях са Ладарево, Грамада, Спатово, Гюргево, Гореме и други. Значителна част от циганите в този край в началото на 20-те години постепенно преминават към уседнал начин на живот, като освен в няколко градски селища, образуват свои махали в редица села на региона: Дъбница, Баничан, Левуново, Коларово, Долна Сингартия и други. Но все пак и през този период не малко техни представители продължават да водят чергарски начин на живот, като кръстосват не само селищата на този край, но често излизат и извън него. Именно поради това статистическите анкети записват през 1926 година цигани в 18 населени места в Пиринския край, в които предходното и следващо преброяване /1920 и 1934/ не ги отбелязва. Сред тези селища са и: Мусомище, Копривлен, Беслен, Балдево, Дренково, Логодаж, Пирин, Черешница и други. Освен това има и шест населени места от този край / Годяшево, Гайтаниново, Гега, Моравска, Габрене и Склаве/ в които цигани живеят през 1920 и 1926, но не са регистрирани през 1926 година. Приведените статистически сведения открояват значителна част от циганското малцинство, чийто членове продължават да водят чергарски начин на живот.

Антон Мельов

Население на Пиринския регион по етнически групи през годините:

	1896	1896 - %	1907	1907 - %
Българи	133 455	74.65	118 909	74.26
Турци	32 947	18.45	32 489	20.29
Гърци	3 420	1.91	3 398	2.12
Власи	4 153	2.32	4 037	2.52
Евреи	290	0.16	354	0.22

Цигани	4 493	2. 51	932	0.59
	178 758	100	160 119	100

Небългарите в Пиринския регион по години
Антон Мельов

	Цигани	Цигани	Цигани	Турци	Турци	Турци	Евреи	Евреи	Евреи	1898
	1920	1926	1934	1920	1926	1934	1920	1926	1934	
Г. Джумая	487 жители- 7008	602	730	490	575	294	243	224	167	6 440 турци – 4 500 българи – 1250 цигани - 200
Петрич	367	519	519	758	780	400	22	42	54	
Мелник	355	660	650	168	39	131	1	6	15	
Разлог	340	659	713	57	58	37	1	3	-	
Неврокоп	655	890	225	3 510	3 190	2 628	204	193	-	
	2 207	3 278	3 769	4 983	4 642	3 490	492	479	429	

Относителен дял на:

	Цигани	Цигани	Цигани	Турци	Турци	Турци	Евреи	Евреи	Евреи	1898
околия	1920	1926	1934	1920	1926	1934	1920	1926	1934	
Г. Джумая	1.55	1.57	1.71	1.55	1.50	0.68	0.77	0.58	0.39	6 440 турци – 4 500 българи – 1250 цигани - 200
Петрич	1.31	1.40	1.35	2.70	2.35	1.04	0.07	0.12	0.14	
Мелник	1.41	2.09	1.78	0.66	0.12	0.35	0.8			

Разлог	1.21	2.04	2.01	0.20	0.18	0.10		0.15	-	
Неврокоп	1.54	1.76	1.74	8.27	6.32	4.79	0.53	0.40	0.35	
	1.42	1.76	1.71	3.21	2.50	1.68	0.31	0.25	0.20	

Антон Мельов

Население на Пиринския регион по етнически групи през годините:

	1896	1896 - %	1907	1907 - %
Българи	133 455	74.65	118 909	74.26
Турци	32 947	18.45	32 489	20.29
Гърци	3 420	1.91	3 398	2.12
Власи	4 153	2.32	4 037	2.52
Евреи	290	0.16	354	0.22
Цигани	4 493	2.51	932	0.59
	178 758	100	160 119	100

Небългарите в Пиринския регион по години

	Цигани	Цигани	Цигани	Турци	Турци	Турци	Евреи	Евреи	Евреи	1898
	1920	1926	1934	1920	1926	1934	1920	1926	1934	
Г. Джумая	487	602	730	490	575	294	243	224	167	6 440 турци – 4 500 българи
	жители-									

	7008										- 1250 цигани - 200
Петрич	367	519	519	758	780	400	22	42	54		
Мелик	355	660	650	168	39	131	1	6	15		
Разлог	340	659	713	57	58	37	1	3	-		
Неврокоп	655	890	225	3 510	3 190	2 628	204	193	-		
	2 207	3 278	3 769	4 983	4 642	3 490	492	479	429		

Относителен дял на:

	Цигани	Цигани	Цигани	Турци	Турци	Турци	Евреи	Евреи	Евреи	1898
околия	1920	1926	1934	1920	1926	1934	1920	1926	1934	
Г. Джумая	1.55	1.57	1.71	1.55	1.50	0.68	0.77	0.58	0.39	6 440 турци – 4 500 българи – 1250 цигани - 200
Петрич	1.31	1.40	1.35	2.70	2.35	1.04	0.07	0.12	0.14	
Мелик	1.41	2.09	1.78	0.66	0.12	0.35	0.8			
Разлог	1.21	2.04	2.01	0.20	0.18	0.10		0.15	-	
Неврокоп	1.54	1.76	1.74	8.27	6.32	4.79	0.53	0.40	0.35	
	1.42	1.76	1.71	3.21	2.50	1.68	0.31	0.25	0.20	

Данни от 1920 за населението по народност от Пиринския край

Родени в:

Народност	Селището където живеят	Същата околия	Същият окръг	Друг окръг	Извън границите на държавата Заселници	Всичко извън окръга заселници	Брой общ
Цигани	1701	261	110	59	151	210	2 492
Българи	116 725	9 119	1 542	2 987	16 336	19 323	
Турци	4 270	333	117	94	215	309	

Евреи	244			1	124	122		
-------	-----	--	--	---	-----	-----	--	--

Антон Мельв, с.75 “През 1920 година в Пиринският край се заселват 151 души цигани, родени извън границите на България. Част от тях идват от Егейска и Вардарска Македония с основния поток на българските бежанци. През 1920 броят на циганите е 2 492 и до 1934 те дават прираст 1362 човека. През 1934 г. техният брой нараства на 3 854 човека.

Брой жители по околии /градове и села/ през:

	1920	1920	1926	1926	1934	1934	1944	1944	Среден процент на нарастване
	Град	села	Град	села	Град	села	Град	села	
Г. Джумая	7009	24 449	9 384	29 734	9 977	32 694	11 689	35 253	66.77
Петрич	7 169	20 833	8 380	24 785	10 120	28 204	11 479	31 477	60.11
Мелник	2 254	22 554	3 502	28 075	5 255	31 181	5 878	36 642	
Св. Врач	1 533		2780		4 703		5 497		258.57
Разлог	4 168	19 336	5318	21 779	6 003	12 789	6 664	26 320	
Банско	4 532		5062		5 520		6 120		
Неврокоп	6 156	36 241	7 175	43 250	8 767	46 087	8 750	47 872	42.13
	31 288		38 821		45 652		50 581		